

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Tulevaisuusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa (VNS 3/2020 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava tulevaisuusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut (etäkuuleminen):

- johtava asiantuntija Marja Innanen, valtioneuvoston kanslia
- sosiaalineuvos Markus Seppelin, sosiaali- ja terveysministeriö
- erikoistutkija Heli Kuusipalo, Terveysten ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- erityisasiantuntija Kirsi Marttinen, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Valiokunta on saanut kirjalliset lausunnot:

- professori Heikki Hiilamo, Helsingin yliopisto
- dekaani Juho Saari, Tampereen yliopisto
- professori (emerita) Anneli Pohjola

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Suomi sitoutui vuonna 2015 pidetyssä YK:n huippukokouksessa globaalien kestävän kehityksen toimintaohjelman, Agenda2030:n, toteutukseen. Agenda2030 sisältää 17 tavoitetta, jotka tähtäävät köyhyyden poistamiseen sekä kestävään kehitykseen, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihmisten tasavertaisesti huomioon. Valtioneuvoston selonteossa kuvataan hallituksen toimenpiteet näiden 17 tavoitteen toteuttamiseksi.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan vastuualueen kannalta keskeisiä tavoitteita ovat muun muassa tavoite poistaa köyhyys sen kaikissa muodoissa kaikkialta (tavoite 1), tavoite poistaa nälkä, saavuttaa ruokaturva, parantaa ravitsemusta ja edistää kestäväää maataloutta (tavoite 2), tavoite taata terveellinen elämä ja hyvinvointi kaikenikäisille (tavoite 3), tavoite saavuttaa sukupuolten välinen

Valiokunnan lausunto StVL 2/2021 vp

tasa-arvo sekä vahvistaa naisten ja tyttöjen oikeuksia ja mahdollisuuksia (tavoite 5), tavoite edistää kaikkia koskevaa kestävästä taloukskasvua, täyttä ja tuottavaa työllisyyttä (tavoite 8) sekä tavoitte vähentää eriarvoisuutta maiden sisällä ja niiden välillä (tavoite 10).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut vaalikaudella 2015—2019 laaditusta ensimmäisestä Agenda2030-selonteosta lausunnon (StVL 3/2017 vp), jossa valiokunta on tarkastellut selontekoa lähinnä eriarvoistumisen ehkäisemisen ja lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulmasta. Lausunnossaan valiokunta korosti erityisesti lasten ja nuorten hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen tähtäävien toimenpiteiden yhteiskunnallista merkittävyyttä pitkällä tähtäimellä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, että nyt käsiteltävänä oleva selonteko on valmisteltu koronaviruspandemian aiheuttamissa poikkeuksellisissa oloissa. Pandemian vaikutukset ulottuvat talouden lisäksi muun muassa köyhyyteen, eriarvoisuuteen, hyvinvointiin, ruokaturvaan ja koulutukseen. Selonteon mukaan koronaviruspandemia on muuttanut hallituksen lyhyen aikavälin talouspolitiikan agenda merkittävästi, vaikka pitkän aikavälin haasteet ovat pitkälti samoja kuin aiemminkin. Sosiaali- ja terveysvaliokunta yhtyy selonteossa esille tuotuun näkemykseen siitä, että koronaviruspandemian myötä on entistä tärkeämpää panostaa työllisyystoimiin, turvata yhdenvertaiset sosiaali- ja terveyspalvelut sekä parantaa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuutta. Globaalisti pandemia voi vaikeuttaa olennaisesti kestävästä kehityksen tavoitteiden saavuttamista. Tämän vuoksi on tärkeää panostaa YK:n kestävästä kehityksen tavoitteiden toimeenpanoon, kuten universaalin terveyskattavuuden ja riittävän sosiaaliturvan saavuttamiseen, sekä kiinnittää huomiota terveysturvallisuuden edistämiseen, pandemioihin varautumiseen ja terveysjärjestelmien vahvistamiseen.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että koronaviruspandemian merkittävän roolin tunnistamisesta huolimatta selonteossa käsitellään pandemian vaikutuksia verrattain suppeasti. Koronaviruspandemian vaikutukset ulottuvat erityisesti jo heikommassa asemassa oleviin ihmisiin, mutta selonteossa esimerkiksi köyhyyden vähentämisen kohdalla käsitellään pandemian vaikutuksia niukasti. Valiokunta pitää tärkeänä, että koronaviruspandemian vaikutuksia ja siitä selviytymistä tarkastellaan heikoimmassa asemassa olevien, köyhyyden poistamisen ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta.

Selonteon johdanto-osiossa tuodaan esille eri tavoitealueiden keskinäisriippuvuus ja yhteisvaikutukset. Valiokunta yhtyy selonteossa esille tuotuun näkemykseen siitä, että kestävästä kehityksen tavoitteita ei voida tarkastella ja toimeenpanna irrallisina toisistaan ja tavoitteiden toteutuminen riippuu niiden keskinäisistä kytkennöistä. Esimerkiksi ihmisten terveydellä, hyvinvoinnilla ja työkyvyllä on keskeinen vaikutus taloudelliseen kehitykseen. Koronaviruspandemia on puolestaan tehnyt yhä selvemmin näkyväksi ympäristöongelmien yhteyden terveyteen ja sitä kautta taloudelliseen kehitykseen. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että keskinäisriippuvuuksien tunnistamisesta huolimatta selonteossa käsitellään eri tavoitealueita toisistaan irrallisina eikä eri tavoitealueiden yhteyksiä eritellä. Myös taloudellisen ja ekologisen kestäväyden rinnalla käytetyn sosiaalisen kestäväyden käsite sisältöineen jää määrittelemättä. Valiokunta pitää tärkeänä, että keskinäisriippuvuuksien tutkimukseen ja sosiaalisen kestäväyden määrittelyyn panostetaan kokonaisvaikutusten hallitsemiseksi ja tavoitteiden onnistumisen arvioimiseksi.

Valiokunnan lausunto StVL 2/2021 vp

Selonteossa on kattavasti kuvattu Suomen toimenpiteet Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamiseksi. Selonteon jaksossa ”Agenda2030:n kansallisen toimeenpanon seuranta ja arviointi” kuvataan myös kestävä kehityksen tilan seuranta kahden indikaattorikonaisuuden kautta. Valiokunta kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että vaikka Tilastokeskuksen julkaisema tietopankki kestävä kehityksen YK-indikaattorien toteutumisesta Suomessa mainitaan selonteossa, sitä ei käytetä selonteossa toimeenpanon ja suunniteltujen toimenpiteiden arvioinnissa. Valiokunta katsoo, että selonteossa kuvattujen toimenpiteiden arviointia edesauttaisi se, että selonteossa kuvattaisiin indikaattorien avulla, missä vaiheessa Suomi on Agenda2030:n tavoitteiden toteutumisessa ja miten ehdotetut toimenpiteet vaikuttavat tavoitteiden saavuttamiseen.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Sosiaali- ja terveysvaliokunta esittää,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 24.2.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Markus Lohi kesk
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd
jäsen Anna-Kaisa Ikonen kok
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Noora Koponen vihr
jäsen Aki Lindén sd
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Hanna Sarkkinen vas
jäsen Heidi Viljanen sd
jäsen Sofia Virta vihr

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen